

Curriculum gedachten 1

Albert van der Kaap

‘De centrale examinering speelt zich af in een omgekeerde wereld’, schrijft het RED-Team Onderwijs op 28 juni 2022¹, ‘het centraal examen wordt bepaald door wat het Cito, gesteund door het CvTE, zegt te kunnen toetsen en niet door wat de vakvereniging, vakdiscipline en het vervolgonderwijs nodig achten. Hierdoor komen veel docenten in de positie waarin zij worden gedwongen de leerlingen voor te bereiden op iets waar ze zelf niet achter staan. Zo wordt het examen niet alleen een beproeving voor leerlingen, maar ook voor docenten. Dit past niet in een professionele cultuur.’

De kritiek van het RED-Team Onderwijs heeft betrekking op twee aspecten die, volgens mij, niet aan elkaar gekoppeld moeten worden.

Docenten zouden, zo is het eerste punt van kritiek, niet gedwongen moeten worden om leerlingen voor te bereiden op iets waar ze zelf niet achter staan. Dit roept de vraag op wie de inhoud van het geschiedenisonderwijs en dus ook het examenprogramma bepaalt of zou moeten bepalen.

- Is dit de individuele docent? Dan zou het centraal examen uiteraard afgeschaft moeten worden.
- Of is het de beroepsgroep van docenten? Dan is het belangrijk te weten of de VGN deze beroepsgroep voldoende vertegenwoordigt.
- Of is het geschiedeniscurriculum van de leerlingen, voor wie het onderwijs toch is bedoeld? Dan is het belangrijk hen te horen over het curriculum. Of met de stem van de leerlingen rekening wordt gehouden waag ik te betwijfelen. Op een onderzoek dat ik gedurende de jaren 2013-2015 heb gedaan naar de ervaringen van leerlingen met het huidige programma heb ik bijvoorbeeld nooit een reactie gehad.² Op grond van deze onderzoeken vraag ik me af of leerlingen en docenten dezelfde ideeën hebben over het curriculum.
- Of is het geschiedenisleerplan van de samenleving als geheel? In verschillende gedaantes bemoeit de samenleving zich geregeld met de positie en de inhoud van het vak. De overheid vond het nodig dat er een canon voor het onderwijs kwam die verplicht werd in po en onderbouw van het vo). Geregeld wordt er gesproken over de oprichting van een nationaal geschiedenismuseum, en in de jaren negentig greep De Raad van State in toen het vak geschiedenis in de Tweede Fase, ook in de profielen C&M en E&M, een keuzevak dreigde te worden.

Het tweede punt van kritiek van het RED-Team is misschien nog wel belangrijker. CITO en CvTE zouden examineren wat volgens hen getoetst kan worden. De betrouwbaarheid van het examen gaat (terecht of ten onrechte?) boven de validiteit van het examen. Om de betrouwbaarheid te

¹ <https://redhetonderwijs.com/het-red-het-onderwijs-team/>

² <http://histoforum.net/examen/2014%20hoe-denken-leerlingen-in-de-tweede-fase-over-het-vak-geschiedenis.pdf> en <http://histoforum.net/examen/2016%20hoe-denken-examenleerlingen-havo-vwo-over-het-vak-geschiedenis-2.pdf> met bijlage: <http://histoforum.net/examen/Bijlage%202016hoe-denken-examenleerlingen-havo-vwo-over-het-vak-geschiedenis-aanvullende-onderzoeksgegevens.pdf>

vergroten zijn inderdaad al de 'in hoeverre' vragen verdwenen uit het examen, net als de essay-/opstelvraag (terecht of onterecht?). Om te verhinderen dat docenten de helft van het aantal te behalen punten geven, als in een antwoord 'toch wel iets goeds zit', wordt het examen (terecht of ten onrechte?) steeds meer opgesplitst in elementen waarvoor slechts een punt gescoord kan worden. En ten slotte bevat het examen, en dat is misschien nog wel het ergst, opdrachten waarin leerlingen gevraagd wordt (al dan niet letterlijk) kenmerkende aspecten te herkennen. Zo zijn deze kenmerkende aspecten nooit bedoeld.

Ten slotte: SLO ontwikkelt, samen met het veld, het curriculum en dus ook het examenprogramma. CITO construeert op basis van dit examenprogramma de examenvragen. Maar er zit hier een addertje onder het gras. Het examenprogramma dat onder verantwoordelijkheid van SLO is opgesteld, is zeer globaal geformuleerd. Daarom wordt het in een syllabus nader gespecificeerd om richtinggevend te kunnen zijn voor de constructie van valide en betrouwbare examens. Deze specificatie gebeurt door het CvTE. De specificatie is uit de aard der zaak veel uitgebreider en is leidend voor CITO bij het maken van de examens. De syllabus is om deze reden voor docenten veel belangrijker^[3] dan het globale centraal examendeel van het examenprogramma.³ CvTE is dus verantwoordelijk voor de syllabus, niet SLO en/of de vakvereniging, vakexperts of vakdidactici. Al is de voorzitter in de meeste gevallen wel iemand uit de academische wereld en maken docenten wel deel uit van de syllabuscommissie.

^[3] Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat geschiedenisdocenten in tegenstelling tot veel andere docenten heel goed op de hoogte zijn van de syllabus. Zie de onderzoeken die ik in de jaren 2009 en 2013-2015 heb gedaan <http://histoforum.net/examen/>. De bekendheid is onder vmbo-docenten, die soms meer dan een vak geven, soms overigens minder groot.

³ Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat geschiedenisdocenten in tegenstelling tot veel andere docenten heel goed op de hoogte zijn van de syllabus. Zie de onderzoeken die ik in de jaren 2009 en 2013-2015 heb gedaan <http://histoforum.net/examen/>. De bekendheid is onder vmbo-docenten, die soms meer dan een vak geven, soms overigens minder groot.